

BİLİM VE SANAT MERKEZİ ÖĞRENCİLERİNİN BU KURUMLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Çiğdem ÇELİK-ŞAHİN*

ÖZ

Bu araştırmada, Bilim ve Sanat merkezlerine devam eden üstün yetenekli öğrencilerin bu merkezlerle ilgili görüşlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın katılımcılarını Adana ve Mersin 'de bulunan iki Bilim ve Sanat Merkezinden 4. ve 5. sınıfa devam eden 100 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılacak öğrencilerin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik örnekleme kullanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında açık-kapalı uçlu sorulardan oluşan soru formları ve mecazlarla veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Soruların cevaplanması yaklaşık olarak 15-20 dakika sürmüştür ve bu süreçte öğrencilere müdahale edilmemiştir. Nitel verilerin analizinde içerik analizi yönteminden faydalanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, araştırmaya katılan öğrencilerin hepsi Bilim ve Sanat Merkezlerinin katkısı olduğu görüşünde hemfikirdirler. Daha düzenli ve çalışkan olmak, zeka ve yeteneklerin keşfedilip geliştirilmesi, doğru yönlendirme, bilimsel ve sanatsal gelişim, İngilizce öğrenimi ve sosyalleşme gibi konularda bu merkezlerin katkısı olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma sonucunda, öğrencilerin bazılarının engel olarak gördüğü birlikte çalışma, zaman yönetimi ve proje geliştirme gibi konularda eğitici seminerlerin verilmesi, yazılı ve görsel materyallerin hazırlanması ve sunulması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bilim ve Sanat Merkezleri, öğrenci görüşleri, benzetmeler

INVESTIGATING SCIENCE AND ARTS CENTER STUDENTS' OPINIONS ON THESE ORGANIZATIONS

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the opinions of gifted and talented students who attend Science and Arts Centers about Science and Arts Centers. The participants of the research consist of 100 students in two Science and Arts Centers who attend 4th and 5th classes in Adana and Mersin. Homogeneous sampling method which is one of the purposeful sampling methods was used in this research. Besides this, question forms including close and open-ended questions and metaphor method were used to collect data. The duration of answering the questions in the question form is approximately 15-20 minutes and during that period, the students weren't interrupted. In the analysis of the qualitative data, content analysis method was used. The results of the study have revealed that all the participant students agree about the contribution of Science and Arts Centers. They mentioned that these centers have contributed to be tidier and hardworking, to find out the intelligence potential and abilities, correct guidance, scientific and artistic development, learning English and socialization. Based on findings of the study, regarding several subjects that students define as obstacles such as collaboration, time management, and project development, it is suggested to organize educational seminars, preparing and presenting audio visual materials .

Keyword: Science and Arts Centers, student opinions, metaphors

* Doktora öğrencisi, Gaziantep Üniversitesi- Eğitim Fakültesi-Eğitim Bilimleri Bölümü
e-mail: cigdem.cigdem@yahoo.com

GİRİŞ

Üstün zekâ ve yetenek İngilizce’de “gifted and talented” kelimeleri ile ifade edilir. Zekâ, Türk Dil Kurumu sözlüğünde, “*İnsanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı*” olarak tanımlanmaktadır. Yetenek ise bir kimsenin bir şeyi anlama veya yapabilme niteliği, kabiliyet veya bir duruma uyma konusunda organizmada bulunan ve doğuştan gelen güç, kapasite anlamına gelmektedir (TDK, 2012). Bu gibi etkenlerle bağlantılı olarak üstün yeteneklilik, ortalama üzeri zihinsel ve yaratıcı düşünce, motivasyon ve çevresel faktörlerin etkisiyle, bireyin potansiyelinin ürüne dönüşmesi olarak tanımlanabilir (Budak, 2008: 22). İngiltere Ulusal Üstün Yetenekli Çocuklar Birliği (NAGC) ise; üstün yetenekli bireyi, bir veya daha fazla alanda üst düzeyde performans sergileyen veya bu performansı sergileme potansiyeli olan kişi olarak tanımlamaktadır (NAGC, 2006). Ülkemizde resmi olarak kabul edilen tanıma göre üstün yetenekli birey: “Zekâ, yaratıcılık, sanat, spor, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarında akranlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren bireydir” (MEB, 2009). Üstün yeteneklilik, belli bir alanda üstün yetenek sergileyen, yüksek düzeyde yaratıcı özelliklere sahip, belli bir görev alanında ödev sorumluluğuna sahip ve genel kanı olarak üstün beceri sergileme durumu olarak tanımlanmaktadır. Üstün yeteneklilik kavramının üç sıra dışı özelliği içerdiğini belirtmektedir. Bunlar:

1. Erken Gelişmişlik: Üstün yetenekli çocuklar bazı alanlarda akranlarından çok daha önce ustalık kazanmaktadırlar. Bunlar, dil, matematik, müzik, sanat, satranç, jimnastik, tenis, patenle kayma vb. olabilir.
2. Hızlılık: Üstün yetenekli çocuklar yaşlıları olan diğer çocuklardan çok daha hızlı öğrenmektedirler.
3. Derinleşmeye İlgi: Üstün yetenekli çocuklar ilgilerini çeken alanlara normalden farklı olarak aşırı derecede ilgi göstermektedirler (Winner 1996:3).

Üstün yetenekli bireyler fiziksel, zihinsel, sosyal ve kişilik özelliklerinin dağılımı, sıklığı, zamanlaması ve bu özelliklerin birleşimi açısından normal bireylerden farklılık gösteren bireylerdir. Üstün yetenek kendi başına yalnızca bazı kişilerde gözlenen bir özellik değil, yetenek düzeyi ne olursa olsun tüm bireylerde gözlenen özelliklerin varoluş derecesinde, görülme sıklığında, ortaya çıkış zamanında ve bir araya gelişlerindeki özgünlüktür (Akarsu, 2004). Üstün yetenekli kavramı, “National Society for Gifted and Talented” (NSGT) adlı üstün yetenekli öğrenciler için kurulmuş uluslararası bir sitede ise “Yaş, deneyim ve çevre açısından diğerleriyle kıyaslandığında oldukça yüksek düzeyde başarı performansı gösteren çocuk ve gençler” için kullanılan bir kelime olarak geçmektedir (NSGT, 2012). Yetenek alanları Sterberg Triarchic Modeli’ne göre (1985; Akt. Heward, 2003) şöyle sıralanmıştır:

- 1- Pratik zekâ: Dünyaya uyum sağlama ve dünyada geçinmeyi sağlar. Çoğumuzun sağduyu olarak nitelendirdiği yetenektir.
- 2- Yaratıcılık kabiliyeti: Bu da roman yazma, bir şeyler oluşturma kabiliyetidir.
- 3- Yöneticilik/liderlik kabiliyeti: (Metacognitive) Biliş üstü düşünme becerilerini kapsar. Tüm bu tanımlardan yola çıkarak genel bir ifadeyle üstün zekâlı ve yetenekli birey, zekâ, yaratıcılık, özgün fikirler üretme, çözüm bulma, çalışmalarda akranlarından daha üst düzeyde performans gösterme, hızlı ve pratik düşünme, akıl yürütme, çıkarımlarda bulunma, analiz ve sentez becerileri sergileyen kişilerdir. Ayrıca, sosyal ilişkilerde liderlik becerisi gösteren, toplumsal ve etik değer yargılarına sahip bireylerdir.

Üstün yetenekli öğrencilerin akran değerlendirmeleri, veli görüşleri, öğretmen görüş-

leri neticesinde tespit edilerek tanılama sürecine alınmaları gerekmektedir. Bu noktada kurumdaki psikolojik danışmanın bilgilendirme ve yönlendirmesine ihtiyaç duyulabilir. Tanılama için Rehberlik ve Araştırma Merkezlerince yapılan zeka testleri de önemlidir. Tanılama süreci ve içeriğine ilişkin öneriler dikkate alındığında üstün yetenekli çocukların tanılanmasında çoklu kriter, erkenlik ve ikinci bir gereksinim durumunu kapsayıcı genişlikte olma ilkelerinin öne çıktığı görülmektedir.

Çoklu Kriter İlkesi: Zekâ testleri/ölçekleri; bireyin kalıtsal yetenekleriyle çevresel etkenlerin etkileşimi sonunda oluşan ve kişinin yapmaya çalıştığı her işin başarılmasında etkisini gösteren genel zihin gücünü ölçmek amacıyla hazırlanmış testlerdir. Bu tür testlerde; sözel yeteneği, sayı ilişkilerini, problem çözme gücünü ve şekiller arası ilişkileri görme gücünü ölçen sorular yer almaktadır (Budak, 2007).

Erkenlik İlkesi: Özel eğitimde en önemli ilkelerden biri *erkenlik* ilkesidir. Çocuğun en üst düzeyde doyum ve gelişimini gerçekleştirmek için erken tanılanmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

İkinci Bir Gereksinim Durumunu Kapsayıcı Genişlikte Olma İlkesi: “İki kere farklı çocuk” kavramı oldukça yeni bir kavramdır. Yeni zekâ ve değerlendirme teorilerinin önerildiği yıllarda ortaya çıkmıştır. İki kere farklı çocuklar bir ya da daha fazla alanda üstün yetenek ve bir ya da daha fazla alanda yetersizlik gösterirler. Üstün zekâ ile birlikte ciddi duygusal bozukluklar, Asperger sendromu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, öğrenme güçlüğü, fiziksel yetersizlikler vb. görülebilmektedir (TBMM Komisyon Araştırma Raporu, 2012).

Toplumların çağdaşlık ölçütlerinden biri de özel eğitime verilen önemdir. Sürekli olarak gelişen ve büyüyen dünyamızda doğuştan getirdikleri bir takım özellikleriyle farklı bir statüye sahip olan üstün yetenekli çocukların özel eğitime ihtiyacı vardır (Malkoç, 2004:169). Üstün yeteneklilik özel eğitim kapsamında bilimsel olarak ele alınmış olmasına rağmen birçok toplumda olduğu gibi Türkiye’de de ikinci planda ve biraz da lüks olarak ele alındığından üstün yetenekli çocukların belirlenmesinden, bunlara yönelik programların ve eğitim içeriklerinin sunulmasına kadar birçok alanda oldukça yavaş davranıldığı görülmektedir (Özbay ve Palancı, 2000; Akt. Palancı, 2004). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, gelişmiş ve üstün yetenekliler eğitiminde başarıyı yakalamış ülkelerin eğitim programlarının incelenerek, ülkemize model olacak zenginleştirilmiş müfredatların oluşturulmasına ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Zenginleştirilmiş eğitim programlarının özellikleri şu şekilde sıralanabilir: Geniş kapsamlı tartışma konuları, disiplinler arası çalışma alanları, sebep-sonuç ilişkilerinin sunulduğu deneyimler, öğrenci ilgi alanlarına göre düzenlemeler, bağımsız çalışma ortamlarının sunulması, açık uçlu görevlerin verilmesi ve araştırma becerilerinin geliştirilmesi (Kaplan, 1986). Ülkemizde genel eğitimdeki bireylerden farklı ve istisnai özelliklere sahip olan üstün zekalı ve yetenekli bireyler için çeşitli yasa ve yönetmelikler belirlenmiş ve bu durumda olan kişiler özel eğitim kapsamına alınmıştır. Özel eğitim; bu bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim olarak tanımlanmıştır (MEB, 2012).

Bir devletin varlığını sürdürmesi ve gelişmesi için, ülkesindeki üstün yeteneklileri keşfetmesi, eğitmesi ve etkin kılması gerekmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin problem çözme, yaratıcılık ve liderlik becerilerine hitap eden, bilgiyi üretip kullanmayı, öğrenmeyi öğreten, bilimsel araştırma yöntemlerini uygulamalı bir biçimde sunan eğitim sistemlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sistemler; üstün yetenekli çocukların örgün eğitimde yaşadıkları uyumsuzluk problemlerini aşmalarına yardımcı olacak, üstün yeteneklilerin eğitiminde uzmanlaşmış danışmanlar rehberliğinde kapasitelerini geliştirmelerini sağlayan programlara sahiptir. Türkiye’de bu konuda yapılan eğitim çalışmaları içerisinde en sistematik olanı Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM)’dir (Özkan, 2009).

Bilim ve Sanat Merkezlerinde, genel eğitimdeki müfredattan ve belirlenen hedeflerden farklılık gösteren bir eğitim-öğretim süreci mevcuttur. Öğrenme faaliyetlerinin düzenlenmesi, BİLSEM öğrenme modelinin boyutlarını oluşturan beş farklı amacın yerine getirilmesine hizmet etmektedir (Akarsu, 2004:365):

1. **Bireysel Boyut.** Öğrenciler çevrelerini gözlemlene, üstesinden gelinecek konular, zorluklar, eksiklikler, hatalar bulma ve bu fikirlerini bir problem olarak ifade etme becerilerini geliştirirler. Aynı zamanda bu konulara ilişkin alternatif çözümler arayarak, yaratıcı yeteneklerini kullanırlar.
2. **Grup Boyutu.** Takım halinde çalışma, diğer üyelerle ve proje ile ilgili dışarıdan kişilerle işbirliği içinde olma; grup halinde sorumluluk alma, konuya ilişkin araştırma başlatma; projeyi planlama, uygulama ve değerlendirme öğrencilerin grup içinde gelişen becerileridir.
3. **Proje Boyutu.** Öğrencilerin projenin amacını ve hedeflerini açık ve işlevsel bir şekilde ifade etmeleri, yer, zaman, araç-gereç, makine ve insan gücü ihtiyacına göre yapılan gerçekçi maliyet tahminlerinin yer aldığı bir faaliyet planı hazırlamaları beklenmektedir.
4. **Bilim, Sanat ve İş Boyutu.** Dış çevredeki kişi ve kuruluşlardan gelecek yardımlar usul öğretme, araç ve gereç, mekan, ulaşım, yiyecek, barınma veya daha genel fon ve sponsorluk sağlama şeklindedir.
5. **Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Boyutu** Model geniş kapsamlı düzenleme faaliyetleri de içinde olmak üzere birçok çalışmayı öğrencilere bırakmaktadır. Konu/proje seçimlerinde ve takip edilecek süreç/işlem basamaklarında farklılaşmalara gidilebilir. Öğretimin zenginleştirilmesi belli bilgi ve becerilerin öğretilmesi, liderlik fırsatları yaratıcılık için ortam yaratılması, işbirliği içine yöneltme ve de en son ama en önemsiz olmayan ne yapıldığına nasıl yapıldığına ve sonuçta ortaya çıkan çıktıya değer vermeye yönelik tavrın gelişmesi yolu ile sağlanmaktadır.

Modern toplumların toplumdaki bireylerin beceri ve yeteneklerini sonuna kadar geliştirme hedefleri ve ülkeyi ileri taşıyacak bireylere bugün her zamankinden daha fazla gereksinim duyması, ortalamanın üstünde olan üstün yeteneklilerin ayrı bir grup olarak ele alınmasını zorunlu hale getirmiştir (Metin, 2004).

Üstün yetenekli çocukların iki önemli ihtiyacı zorlayıcı ve motive edici etkinlikler, ikincisi ise potansiyellerinin geliştirilmesidir (Levent, 2011). Eğitimin temel işlevi bireysel yeteneğe işlerlik kazandırarak sahip olunan yeteneği veya yeteneklerin gelişmesini sağlamaktır. Bu durumda zaman zaman bireye göre özel uygulamalar yapılmasını gerektirir. Ancak eğitimde sahip olunan ortak standartlar nedeniyle bireylere ortak özellikler kazandırma

ihtiyacı ve eğitim hizmetlerinin topluma yaygınlaştırılması isteği büyük gruplarla öğretim uygulamalarına ortam sağlamaktadır. Bu durumda bireysel yeteneklere göre ortaya çıkan özel ihtiyaçlar karşılanmamaktadır (Durum Tespit Ön Raporu, 2004:21-22).

Bireysel ihtiyaçları karşılanamayan üstün yetenekli çocuklar gerek sosyal yaşantılarında gerekse eğitim-öğretim hayatlarında bazı problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu problemleri, eşzamanlı olmayan gelişim, akran ilişkileri, aşırı kişisel eleştiri, mükemmeliyetçilik, çok potansiyellilik gibi konularda yaşadıkları görülmektedir. Üstün yetenekli çocuklar bir etkinlikteki olası problemleri görebilirler. Olası problemlerden kaçınma risk almadan kaçınma anlamına gelebilir ve başarısızlıkla sonuçlanabilir (Whitmore, 1980). Toplumun en değerli ve sınırlı kaynağı olan üstün yetenekli bireylerin mümkünse bir tekini bile yitirmeden yetiştirilmesi için gerekli olan ortam ve olanakların sağlanması gelişmekte olan Türkiye'nin ihtiyacı olan nitelikli insan gücünden faydalanılması açısından üstün yetenekli bireylerin eğitiminin en olumlu yatırımlardan biri olarak sayılması gerekmektedir (Yeşilova,1997:3).

Tespit edilen ve tanılanan üstün yetenekli çocukların gelecekte nitelikli insan gücü olarak bilim ve teknolojide yenilikçi faaliyetlerle ülkesine hayırlı işler yapması ve başarılar elde etmesi öngörülebilir bir gerçektir. Bu sebeple, onların ileri düzey, çağdaş ve yenilikçi bir ortamda eğitimlerini sürdürebilmeleri gerekmektedir. Üstün yetenekli öğrenciler Bilim ve Sanat Merkezlerinin öncelikli bilgi kaynağıdır ve onların, kendilerine sunulan bu eğitim ortamları hakkındaki görüşlerinin, ihtiyaç ve sorunlarının tespit edilmesi, yapılacak düzenlemeler ve iyileştirmeler açısından doğru, tecrübe edilmiş ve kesin veriler sunacaktır. Öğrencilerin eğitimlerini aldıkları ortamlara yönelik algıları eğitim-öğretim faaliyetleri açısından önem arz edebilir. Öğrencilerin okul algılarına yönelik çalışmalara bakıldığında okullar genellikle bilgi verici, koruyup kollayan, büyüme/yetişmenin olduğu ortam gibi olumluları mevcut iken, olumsuz olanları da mevcuttur (Akt. Kunt ve Tortop, 2013). Bilim ve Sanat Merkezlerinin, öğrencilerin potansiyellerini geliştirecek ileri düzey etkinliklerle öğretimsel doyumlarını sağlamak misyonunu yerine getirmelidir. Ancak bu şekilde etkili bir eğitim sunarak, üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde anlamlı farklılıklar yaratılabilir. Bu açıdan bakıldığında, üstün yetenekli öğrencilerin de eğitim aldıkları ortamla ilgili düşünceleri önem arz etmektedir. Bilgi, beceri ve yeteneklerinin bu kurumlarda gelişip gelişmediği, öğrenme ortamlarının katkıda bulunup bulunmadığı, yaşadıkları sorunların tespit edilmesi ve çözümler sunulması, üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinin başarısı ve etkililiğinin sağlanması bakımından öğrenci görüşlerinin ve algılarının incelenmesi faydalı olacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin bu merkezler hakkındaki görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç kapsamında aşağıda belirtilen sorulara cevap aranmıştır: Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin bu merkezlerin kendilerine katkısı olup olmadığı konusundaki fikirleri nelerdir, varsa hangi konularda katkısı olduğunu düşünmektedirler? Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin bu merkezlerden aldıkları eğitime engel olarak gördükleri sebepler var mıdır, varsa nelerdir?

Bilim ve Sanat Merkezi öğrencileri bu merkezleri hangi benzetmelerle ifade etmektedirler?

YÖNTEM

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını 2012-2013 yılında Adana ve Mersin illerindeki Bilim ve Sanat Merkezine devam eden 4. ve 5. Sınıf öğrenciler oluşturmaktadır. Verileri toplama sürecinde, örneklem, amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik örnekleme ilkesine göre seçilmiştir. Amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir. Bu anlamda, amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olur (Patton, 1987). Benzeşik örnekleme, örneklemin araştırmanın problemi ilgili olarak evrende yer alan benzeşik bir alt grubundan ya da durumundan oluşturulmasıdır (Büyükoztürk, 2012). Araştırmaya dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin dahil edilmesinin sebebi, araştırmada geçen kavramları bildiklerinin, benzetme yapabilecek bilgi düzeyine sahip olduklarının kabul edilmesidir. Ayrıca nicel olarak hedeflenen düzeye erişebilme kolaylığını, bu yaş grubu öğrencilerin sağlamasıdır. Araştırmaya katılan öğrencilerin, soru formundaki soruları yanıtlamaları yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür ve bu süre içerisinde öğrencilere müdahale edilmemiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilere ait bilgiler Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. Katılımcılara ait bilgiler

		N	Toplam
Cinsiyet	Kız	58	100
	Erkek	42	
Anne Eğitim Düzeyi	İlk-ortaokul	16	
	Lise	34	
	Üniversite	39	
	Lisansüstü	11	
Baba Eğitim Düzeyi	İlk-ortaokul	8	
	Lise	22	
	Üniversite	45	
	Lisansüstü	25	
Aylık gelir durumu	100-750	3	
	751-2000	29	
	2001-3500	34	
	3501-5000	21	
	5000 üzeri	14	
Kardeş sayısı	Yok	13	
	1	16	
	2	38	
	3	26	
	4 ve üzeri	7	
Okul türü	Devlet	69	
	Özel	31	
Ders dışı etkinliklere katılım	Toplum yarar etkinlikleri	22	
	Sanat etkinlikleri	24	
	Sportif etkinlikler	18	
	Katılmıyor	36	

Araştırmaya katılan öğrencilerin 58'i kız, 42'si erkektir. Öğrencilerin annelerinin 16'sı ilk-ortaokul derecesine, 34'ü lise, 39'u üniversite ve 11'i lisansüstü eğitime sahiptir. Araştırmaya katılan öğrencilerin baba eğitim durumları incelendiğinde 8'inin ilk-ortaokul mezunu, 22'sinin lise mezunu, 45'inin üniversite mezunu ve 25'inin de lisansüstü dereceye sahip olduğu görülmektedir. Ailelerin 3'ü 100 ile 750 TL, 29'u 751-2000 TL, 34'ü 2001-3500TL, 21'i 3501-5000 TL ve 14 ü ise 5000 TL'den fazla aylık gelire sahiptir. Araştırmaya katılan öğrencilerden 13'ü tek çocuk, 16'sı tek kardeşe sahip, 38'i 2 kardeşe, 26'sı 3 kardeşe, 7'si ise 4'ten fazla kardeşe sahiptir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 69'u devlet okuluna, 31'i ise özel okullara devam etmektedir. Öğrencilerin 22'si ders dışında toplum yararına etkinliklere katılmakta, 24'ü sanat etkinliklerine, 18'i sanatsal etkinliklere katılmakta ve 36'sı ise ders dışı hiçbir etkinliğe katılmamaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinin sosyoekonomik düzeyleri, yapısal özellikleri ve eğitim durumları farklılık göstermektedir. Ailelerden sadece 3'ünün alt düzey ekonomik gelire sahip olduğu düşünülürse, üstün yetenekli öğrencilerin ailelerinin büyük bir çoğunluğunun maddi sıkıntı yaşamadıkları söylenebilir. Araştırmaya katılan üstün yetenekli öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun (64 öğrenci) ders dışı etkinliklere katıldığı ve sosyal olmayı, toplumsal projelerde görev alarak çalışmalara katkıda bulunmaktan hoşlandıkları yorumu yapılabilir. Araştırmaya katılan öğrencilerle ilgili demografik bilgilere ulaşabilmek için, cinsiyetleri, anne-baba eğitim ve gelir düzeyleri, kardeş sayıları, okul türleri (devlet-özel) sorulmuştur. Bu detaylı bilgilerin sorulma amacı, Bilim ve Sanat Merkezleri hakkındaki görüşlerini etkileyip etkilemediğini ortaya çıkarmaktır. Öğrenci görüşleri incelendiğinde, öğrencilere ait bu bilgilerin öğrencilerin algılarını ve fikirlerini etkilemediği ortaya çıkmıştır. Öğrenci görüşleri, ailenin sosyo ekonomik durumuna, eğitim durumuna, kardeş sayısına, sosyal etkinliklere katılıp katılmama durumuna, okul türüne göre farklılık göstermemektedir. Bu durumda, araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri, öğrenci görüşlerinin analizi sürecine dahil edilmemiştir ve öğrenci profilini detaylı sunabilmek amacıyla kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları iki türdür. Birincisinde araştırmaya katılan öğrenciler hakkında sorular bulunmaktadır. İkinci formda ise kapalı ve açık uçlu sorular mevcuttur. Soru formlarının hazırlanma sürecinde, araştırmada yanıt alınmak istenen sorular öğrencilerin anlayacağı bir dille ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu konuda özellikle 4. ve 5. Sınıfların dersine giren Türkçe öğretmenlerinden görüş alınmıştır. Pilot uygulama için 4. ve 5. Sınıf öğrencilerinden oluşan 10 öğrenciye sorular sorulmuş ve soruların anlaşılabilirliği incelenmiştir. Pilot uygulamada öğrencilerin soruları anlamakta güçlük çekmedikleri ve kolaylıkla yanıtladıkları görülmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizi, metinlere ve kullanıldıkları bağlamlara yönelik anlamlı ve geçerli çıkarımlar yapabilmek için kullanılan bilimsel bir araştırma yöntemidir (Krippendorff, 2004: 18). Çeşitli söylemlere uygulanan birtakım metodolojik araç ve teknikler bütünü olan içerik analizi, kontrollü bir yorum çabası ve genellikle tümdengelim dayanan bir 'okuma' aracı olarak değerlendirilebilmektedir (Bilgin 2003: 157). Araştırmaya katılan öğrencilerin, araştırma sorularının yazılı olduğu formlara verdikleri cevapların analizinde, cümleler belirlenmiş

benzer ifadeler bir araya getirilmiştir. Böylece benzer içerikteki cevaplar birleştirilerek kodlanmıştır. Verilerin analizinde ve yorumlanmasında aynı cevapları veren öğrenci sayıları kullanılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın iç geçerliğini sağlamak için araştırmaya katılan öğrencilerin %40'ına, ulaşılan sonuçlar ve yapılan yorumlar gösterilerek katılımcı teyidi sağlanmıştır. Dış güvenirligi sağlamak için ise, araştırmada elde edilen ham veriler ve bu veriler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ve yapılan yorumlar, alan uzmanına teyit incelemesi için sunulmuş ve alan uzmanının teyidi alınmıştır. Araştırmaya birden fazla araştırmacının dahil olması, araştırma sürecinin açık bir şekilde ortaya konması, ham verilerin saklı olması, araştırma verilerinin teyit edilmesi nitel araştırmadaki güvenirlilik ölçütlerini karşılamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Yine Marvasti (2004) tarafından güvenirlilik, bir araştırmadan elde edilen sonuçların farklı araştırmacılar tarafından da elde edilmesi şeklinde yorumlanmıştır. Mayring (2000) güvenirlilik için, ölçümün doğruluğunu, yaklaşımın doğruluğunu anlatmaktadır ifadesini kullanmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara ve bu bulgularla ilgili yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri yanıtlar

Sorular	Cevaplar	N	Toplam
Bilim ve Sanat Merkezinin size katkısı var mıdır?	Evet	10	
	Hayır	0	
	Bilmediklerimi öğretir/ Yeni şeyler öğretir/ Okulda görmediğimiz konuları öğretir.	15	
	Daha düzenli, çalışkan ve başarılı olmamı sağladı.	13	
	Zeka ve yetenek gelişimini sağlar.	12	
	Normal okula destek olur/Bilgilerin pekiştirilmesini sağlar/ Bir üst sınıfa hazırlar.	11	
Bilim ve Sanat Merkezinin size ne gibi katkıları olmaktadır?	Fen-Matematik alanına büyük katkısı var/Bilimsel gelişim sağlar.	11	
	Sosyalleşmemize destek olur/ Yeni arkadaşlıklar edinmemizi sağlar.	8	100
	Davranışsal gelişim sağlar.	7	
	Yabancı dil ve ana dilde gelişim sağlar.	7	
	İletişim kurma becerilerimizi geliştirir.	6	
	Eğlenerek öğrenme ortamı sağlar.	3	
	Hayal gücü ve yaratıcılığın gelişmesine katkıda bulunur.	3	
	Sanatsal gelişim	2	
Bizleri doğru yönlendirir.	2		

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrencilerin 13’ü Bilim ve Sanat Merkezinin daha düzenli, çalışkan ve başarılı olmasını sağladığını, 15’i okulda görmediği konuları ve bilmediği konuları öğrettiğini, 12’si zeka ve yetenek gelişimine destek olduğunu, 5’i İngilizce ve anadil kullanımında ilerleme sağladığını, 11 ‘i normal okula destek olduğunu ve var olan bilginin pekiştirilmesine katkıda bulunduğunu, 8’i sosyalleşme sağladığını ve arkadaş ilişkilerinin güçlendirdiğini, 6’sı iletişim kurma becerilerini geliştirdiğini, 6’sı eğlenerek öğrenme ortamı sağladığını belirtmektedirler. Ayrıca, öğrencilerin 2’si Bilim ve Sanat Merkezlerinin sanatsal gelişime, 11’i bilimsel gelişime, Fen ve Matematik derslerine katkıda bulunduğunu, 7’si davranışsal gelişim sağladığını, 3’ü hayal gücü ve yaratıcılık gelişimine yardım ettiğini ve 2’si ise öğrencilerin doğru yönlendirilmesini sağladığını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan üstün yetenekli öğrencilerin Bilim ve Sanat Merkezleri hakkında olumlu düşüncelere sahip olduğu, sahip oldukları başarı düzeyini yükselttiği ve daha iyi bir birey olma yolunda önemli bir katkısı olduğu görüşlerine sahip oldukları söylenebilir. Ayrıca, Bilim ve Sanat Merkezlerinin, öğrencilerin bilimsel ve sanatsal gelişimine ve hayal güçlerinin gelişmesine yardım ederek onların hayatlarına yön verecek önemli kararlar almalarına destek olduğu düşüncesi ifade edilebilir.

Tablo 3. Öğrencilerin Bilim ve Sanat Merkezlerindeki eğitimlerine engel olarak gördükleri sebeplere verdikleri yanıtlar

Soru	Temalar ve Cevaplar	N	Toplam
Bilim ve Sanat Merkezindeki eğitiminize engel olarak gördüğünüz sebepler var mı?	Evet	41	100
	Hayır	59	
Bu sebepler nelerdir?	Ulaşım	14	
	Zaman Yönetimi (Başka etkinliklerle çakışıyor, devamsızlık yapmak zorunda kalıyorum/ Zaman sıkıntısı yaşıyorum, ödev ve projelerimi yetiştiremiyorum/	12	
	Proje geliştirme için yeterli zamanı bulamıyorum.)	8	
	Sağlık (Uykusuzluk ve yorgunluk yaşıyorum)	3	
	Fiziki donanım (Yemek edinecek ve yiyecek yer bulamıyorum/ Sağlık problemim var ve acil durumda revir bulamıyorum.)	2	
	Grup Çalışmaları (Sevmediğim/tanımadığım arkadaşlarımla grup çalışması yapmak zorunda kalıyorum.) Bilgi eksikliği (Bazı etkinliklerde konuları hiç bilmemem.)	2	

Tablo 3'te araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinden 41'i bu merkezlerden eğitim alma süreçlerinde bazı engellerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Bu öğrencilerin 14'ü ulaşım problemi yaşamaktadır. Zaman yönetimi sıkıntısı teması altında öğrencilerin katılmak istedikleri tüm aktivitelerin çakıştığı ve bunlara yetişemedikleri ifade edilmiştir ve öğrencilerin 12'si Bilim ve Sanat Merkezindeki etkinliklerinin başka aktivitelerle çakıştığını ve devamsızlık yapmak zorunda kaldığını belirtmişlerdir. Tespit edilen uykusuzluk ve yorgunluk problemleri sağlık teması altında toplanmıştır. Öğrencilerden 8'i uykusuzluk ve yorgunluk yaşadığını ifade etmişlerdir. Yaşanan problemlerden yemek alacak ve yiyecek yerin olmaması, sağlık problemleri yaşandığında gidilecek revir bulunmaması fiziki donanım teması altına toplanmıştır ve öğrencilerin 3'ünün bu tür problemlere sahip olduğu saptanmıştır. Bazı öğrenciler (2 öğrenci) Bilim ve Sanat Merkezlerindeki etkinlikler esnasında bilgi eksikliğinden kaynaklanan problemler yaşadığını ifade etmiştir. Grup çalışmaları konusunda problem yaşadığını belirten öğrenciler, bazen tanımadıkları bazen ise sevmedikleri ve anlamadıkları kişilerle işbirliği içinde çalışmanın zorluğundan bahsetmişlerdir.

Bu durumda, Bilim ve Sanat Merkezlerinin haftanın belirli günlerinde olması ve bu merkezlere devam eden öğrencilerin farklı okullardan gelmeleri ve etkinlik sürelerinin kısıtlı olması sebebiyle birbirlerini yeterince tanıyamamaları ve iletişime geçemedikleri için birbirlerine karşı olumlu yargılarda bulunmalarını zorlaştırabileceği yorumu yapılabilir.

Tablo 4. Öğrencilerin Bilim ve Sanat Merkezlerine ilişkin yaptıkları benzetmeler ve sebepleri

Ana Tema	Benzetmeler	Benzetmeyi kullanma sebebi	N
Koruma, Güven verme	Öğretmen, anne-baba, ev	Sürekli öğretiyor. Öğretici ve koruyucudur/ İçindekiler anne-baba gibidir/ Çok şey öğretiyor/ Yuvam gibi sıcak	34
Öğretme, Geliştirme, Başarma, Gelecek sunma	Atatürk, Karınca, Arı, Robot, Bilgin insan, Profesör, Yunus balığı, Beyin, At, Zaman küresi, Fok balığı, Tablet bilgisayar, bilgisayar, Sözlük, Dahi, Aslan, Ücretsiz bilgi marketi, Bitki, Kaplumbağa, Kitap, Google	Çok başarılı işler yapıyor. Herkes çalışkandır/ Küçük ama çok yetenekli/ Her an bilgi veriyor/ Çok şey öğretiyor/ Öğretici ve akıllı/ aklını kullanmayı öğretir/ işleri kolaylaştırıyor/ Birçok bilgiyi sunabilir/ Tüm yetenekler bir aradadır./ Eğer ona iyi değerlendirirsen seni şampiyon yapar./Gelecek hakkında bilgi verir./ Çok yetenekli/ Teknolojiyle donatılmış ve çok zeki, her şeyi biliyor/ Tüm sorularına cevap bulabiliyorum./ Her şeyi, herkesi anlayabiliyor ve buna göre çalışmalar yapıyor./ Yeni fikirler üretiyor./ Güçlü ve her şeye hakimdir/ Yavrularını kendileri gibi eğitirler, hatta boynuzun kulağı geçmesine izin verirler./ Öğrencilerin başarabileceklerinin sayısını artıran her şeyin ücretsiz olduğu yer/ Bitkiler, doğaya, BİLSEM de bizlere yardımcıdır./ Bilgedir/ Bilgi sunar/Bilgi yayan bir fabrika gibidir.	31
Kapsama, Görünüm	Havaalanı, Ahtapot, Dev, Okul, Fil, Koyun, Böcek, El, Depo	Birçok kişi girip çıkıyor./ Çok kolu var, birçok alanda eğitim verebiliyor./ Her şeyi, herkesi yiyebiliyor. (Kapsayabiliyor)./ Yapısı çok benziyor/ Zil çalıyor ve ödevler veriliyor./ Kocaman/ Her yönünden yararlanılır/ Ürkütücü ama özünde iyi kalplidir./ Zeki ve yetenekli çocukları kucaklayıp, bir araya getirir./ Bilgi saklanır	17
Eğlenceli, Sevgi dolu ve güzel olma	Kedi,Köpek, Kuğu	Bütün kedi ve köpekler gibi eğlenceli, akıllı ve sevgi doludur./ Çok güzeldir.	8

Tablo 4'te araştırmaya katılan öğrencilerin Bilim ve Sanat Merkezleri için kullandıkları benzetmeler, bu benzetmelerin gerekçeleri görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin hepsi Bilim ve Sanat Merkezleri için olumlu ve güzel benzetmelerde bulunmuşlardır.

Öğrencilerin 34'ü Bilim ve Sanat Merkezlerinin koruma ve güven verme misyonu olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin 31'i öğretme, Bilim ve Sanat Merkezlerinin başarılı ve çalışkan olma yolunda katkıda bulunduğunu, iyi bir gelecek sunduğunu ifade eden öğrenciler, aynı zamanda bu merkezlerin kendilerini geliştirdiğini vurgulamışlardır. Öğrencilerin 17'si Bilim ve Sanat Merkezlerinin fiziki görünümünü ve kapsamını ifade ederken, "Havaalanı, Ahtapot, Dev, Okul, Fil, Koyun, Böcek, El, Depo" gibi benzetmeler kullanmışlardır. Öğrencilerin 8'i ise, bu merkezleri çok sevdiği ve çok güzel bulduğu kedi, köpek ve kuğu gibi hayvanlara benzetmişlerdir.

Araştırmaya katılan Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin yaptıkları benzetmeler, bu kurumlara karşı olumlu görüşlerini ortaya çıkarmaktadır. Bütün katılımcılar, kendilerince güzel ve doğru olan yakıştırmalarda bulunarak, Bilim ve Sanat Merkezlerinin kendileri için çok önemli bir yerde olduğu ve eğitim hayatlarındaki başarıda büyük bir payının olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Yapılan araştırma sonucunda, araştırmanın amaç bölümünde belirtilen sorulara cevap bulunmuştur. Araştırmaya katılan iki şehirdeki Bilim ve Sanat Merkezine devam eden 100 üstün yetenekli öğrencinin tamamı bu merkezlerin faydası olduğuna inanmaktadır. Araştırmaya katılan üstün yetenekli öğrenciler, bu merkezlerin, bilmediği konuları öğreten, daha çalışkan ve başarılı olmayı sağlayan, zeka ve yetenek gelişimine katkıda bulunan kurumlar olduğunu düşünmektedirler. Bu temalar düşünüldüğünde, Bilim ve Sanat Merkezlerinin yönergede belirtilen "üstün yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak (MEB, 2007)" amacına hizmet ettiği saptanmıştır.

Araştırmanın bir diğer sonucu olarak, araştırmaya katılan öğrenciler Bilim ve Sanat Merkezlerinin, normal eğitim sürecine ve normal okullarına çeşitli konularda destek sunmakta olduğunu ifade etmişlerdir. Buna benzer olarak Yıldız (2010)'ın araştırma bulgularına göre, BİLSEM öğrencilerin okulda aldığı eğitimlerine yardımcı olmaktadır. Yapılan araştırma bulgularından biri olan BİLSEM'in, genel eğitim sürecine destek olduğu düşüncesinin aksini ifade eden bir araştırma Özkan (2009)'ın araştırmasıdır. Bu araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin BİLSEM'de aldıkları eğitim programları, kendi okullarındaki programla bütünlük taşımamaktadır.

Ayrıca, Yıldız (2010)'ın çalışmasında öğretmen, öğrenci ve velilere göre BİLSEM'lerin, öğrencilerin yeteneklerini ve yaratıcılıklarını erken yaşta fark etmelerine; öğrencilerin iletişim becerilerinin gelişmesine yüksek düzeyde katkı sağladığı görülmektedir. Öğrencilerin problem çözme becerilerine yüksek düzeyde katkı sağladığı, öğrencilerin grupla çalışma becerisi kazanmasına yüksek düzeyde katkı sağladığı, öğrencilerin bilimsel çalışma disiplini kazanmasına yüksek düzeyde katkı sağladığı, öğrencilerin yaratıcı düşünce becerilerinin gelişmesine yüksek düzeyde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bilim ve Sanat Merkezi öğrencileri, eğitim süreçlerinde bazı zorluklar yaşamaktadırlar. Araştırmaya katılan üstün yetenekli öğrencilerin büyük bir kısmı ulaşım sıkıntısı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrenciler ayrıca, hem genel eğitime hem de Bilim ve Sanat Merkezlerine devam ederken zaman sıkıntısı yaşadıklarını, bazı ödev ve projeleri yetiştiremediklerini, sınavlara hazırlanmak için yeterli zamanı bulamadıklarını belirtmişlerdir. Bu bulguya dayanarak, öğrencilerin hem kendi okullarındaki görev ve

sorumlulukları yerine getirme çabası göstermeleri, hem de Bilim ve Sanat Merkezlerine devam edip, oradaki çalışmalara katılmaları öğrenciler açısından sıkıntı yarattığı, motivasyonlarını negatif olarak etkilediği ve yeterli zamanı bulamadıkları sonucu çıkmaktadır. Bu durumda, öğrenciler karne alma, sınavlardan yüksek not alma ve bir üst öğrenimlerine daha nitelikli eğitim kurumlarında devam edebilmelerini sağlayacak resmi sınavlara hazırlanma endişeleri, Bilim ve Sanat Merkezlerine devam etmeleri onları zorlamakta, devamsızlık yapmaya itmektir. Bu sonuçlara benzer bir şekilde Özkan (2009) üstün yetenekli öğrencilerin sınav kaygıları BİLSEM devamsızlık oranlarını artırmakta olduğunu saptamıştır. Bununla birlikte, kendilerinde mevcut olan bilgi eksikliğinden kaynaklanan, Bilim ve Sanat Merkezlerindeki konuları tam olarak anlayamama problemini dile getirmişlerdir. Bilim ve Sanat Merkezlerinde ileri düzey eğitim olanağı sağlamayı hedefleyen etkinlikler yapılmaktadır, bu durum, özellikle devlet okullarından gelen öğrencileri, mevcut bilgi düzeyleri doğrultusunda yetersiz hissetmelerine sebep olabilmektedir. Ayrıca, Bilim ve Sanat Merkezlerinde revir ve yemekhane-kantin gibi yerlerin olmamasından, fiziki donanım yetersizliğinden kaynaklanan problemler yaşanmaktadır. Bu bulgulardan yola çıkarak, imkansızlıklar sebebiyle Bilim ve Sanat Merkezlerinin genel olarak, başka kurumların bünyesinde açılmış olmaları, fiziki olarak yeterince donatılmış olmamalarından kaynaklanmakta olduğu sonucuna varılabilir.

Yapılan bu araştırmanın sonuçlarına benzer bir şekilde, Sezginsoy (2007)' un araştırmasında, öğretmenlerin çoğunluğunun karşılaştıkları sorunların, öğrencilerin devamsızlığı ile ilgili de yaşandığı belirlenmiştir. Diğer bir sorun da öğrencilerin gerek merkezi sınavlara, gerekse okuldaki sınavlara hazırlanmaları, merkeze düzenli olarak devam etmeyişleri ve bu yüzden eğitim öğretimin aksamasıdır. Eğitim-öğretimin aksayışı beraberinde BİLSEM'lerdeki eğitimin en üst aşaması olan proje üretiminin gerçekleşmemesi sorununu doğurmaktadır.

Araştırma bulguları, Bilim ve Sanat Merkezlerinde yaşanan sorunlarla ilgili olarak, araştırmaya katılan üstün yetenekli öğrencilerden sadece 2'sinin arkadaşlarıyla iletişim sorunu yaşadığı ve grup çalışmaları yapmayı istemediğini göstermektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun iletişim ve grupla çalışma gibi konularda sıkıntı yaşamadığı tespit edilmiştir. Tantay (2010)'ın araştırmasında da öğretmenlerin tamamının üstün yetenekli öğrencileri anlayabildiği ve onlarla iyi iletişim kurabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçların yanı sıra; Koçal, Kanar, Ermiş ve Pınar-Kanar (2009)'ın araştırmalarında ise öğrenciler sağlıklı iletişim kurma rehberliğine ihtiyaç duyduklarını belirtmişler ve bu durum, öğrencilerin aile ve okul ortamında anlaşılma güçlüğü yaşamalarına bağlanmıştır. Yapılan incelemeye göre Türkiye'deki tüm Bilim ve Sanat Merkezlerinde rehber öğretmen/psikolojik danışman/psikolog görevlendirmesi yapılmıştır. İletişim problemleri yaşayan öğrencilerin, her istediklerinde psikolog/psikolojik danışman ile görüşme yapmaları ve sorunlarını çözmeleri mümkün görünmektedir. Ayrıca, bu merkezlerde, öğrenci sayısının genel eğitimdeki öğrencilere nispeten az olması, öğretmenlerin öğrencileri daha kolay gözlemlemeleri, izlemeleri ve değerlendirmelerini mümkün kılmaktadır. Herhangi bir iletişimsizlik veya grup çalışmalarında sorun yaşandığında, gerek öğretmenler gerekse psikolojik danışmanlar bu problemleri çözebilecek müdahaleleri yapabilmektedir.

Dünyada Amerika, İsrail ve İngiltere gibi üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde başarılı olan ülkelerde (Tannenbaum, 2000; Akarsu, 2001; Bilgili, 2004; Colangelo ve Davis, 2003,

MEGEP, 2007; Persson, 2009), bu alanda görev yapacak öğretmen nitelikleri arasında, öğrencilerin özel ihtiyaçlarını anlayabilme, espri anlayışına sahip olma, farklılıkları gözetme, etkileşimi ve işbirliğini artırabilme, pozitif bakış açısı sergileme ve etkili iletişim kurabilme gibi önemli özelliklerin bulunduğu görülmektedir. Türkiye’de de Bilim ve Sanat Merkezleri öğretmen seçimi için yazılı uygulamalardan sonra mülakat yapılarak öğretmenlerin seçilmesi, bir anlamda öğretmenin iletişim becerisini ölçme amaçlıdır. Bu bulgular neticesinde, üstün yetenekli öğrencilerin bahsedilen nitelikteki öğretmenlerle birlikte eğitimlerini sürdürmesi, iletişim anlamında yaşanabilecek problemleri asgari düzeye indirmektedir.

Araştırma bulgularına dayalı olarak öğrencilerin ulaşım, zaman yönetimi, sağlık gibi konularda da problem yaşadığı sonucuna varılmıştır. Üstün yetenekli öğrenciler, kendi okullarından farklı zamanlarda Bilim ve Sanat Merkezlerine devam etmektedirler. Sabahçı öğrenciler, öğle; öğleci öğrenciler sabah; tam zamanlı okullarına devam eden öğrenciler ise okul çıkışlarında yani akşam saatlerinde bu merkezler devam etmektedirler. Bu durum, henüz ilk-ortaokul yaşlarında olan çocuklar için hem fiziksel hem de psikolojik açıdan zorlayıcı bir durumdur. Ayrıca, ulaşımı kendi imkanlarıyla yapabilen öğrenciler, servis, ya da ebeveyn yardımıyla bu merkezlere devam edebilmektedirler. Öğrenciler, okulun yorgunluğunun üzerine Bilim ve Sanat Merkezlerindeki etkinliklerde motivasyonlarını ve enerjilerini yüksek tutmakta zorlanabilmektedirler. Bu durumda, evde yapmaları beklenen performans ödevleri, sınavlara hazırlanma ve diğer ev ödevlerini aksatabilmekte, geç uyuyup erken uyanamama, kendini yorgun hissetme gibi problemlerle karşılaşabilmektedirler. Karakuş (2010), üstün yetenekli öğrencilerin Bilim ve Sanat Merkezlerine devam etme, ulaşım ve zaman yönetimi ile ilgili güçlükler yaşadıklarını tespit etmiştir. Serviste yorulma, araba tutması, ulaşımın zaman alması gibi zorluklar, öğrencilerin merkezlere ulaşım sürecinde yaşanan sıkıntılardır. Ayrıca, öğrencilerin, ödevlerin fazlalığı, derslerde yoğunluk veya sınavlara çalışmak isteme gibi nedenlerden dolayı zaman sıkıntısı yaşadıkları ve merkezlere devam edemedikleri gibi problemler saptanmıştır.

Araştırmaya katılan üstün yetenekli öğrenciler, her ne kadar Bilim ve Sanat Merkezlerindeki eğitim sürecinde bazı problemler yaşadıklarını ifade etseler de, bu merkezlerle ilgili yaptıkları benzetmelerin tümü olumludur. Yaptıkları benzetmeler, başarı, çalışkanlık, bu merkezlerin kapsamının geniş olması, eğlenceli ve sevgi dolu olması temalarından oluşmaktadır. Bu görüşlerden yola çıkarak, Bilim ve Sanat Merkezlerinin üstün yetenekli öğrenciler için çok önemli olduğu, onları mutlu eden kurumlar olduğu, eğitim, sosyalleşme, bilgilenme, zeka ve yetenek gelişimi gibi ihtiyaçlarının kısmen de olsa doyurulduğu sonucuna varılabilir. Bu sonuçlara benzer olarak Kunt ve Tortop (2013)’un yaptığı araştırma sonucunda üstün yetenekli öğrencilerin Bilim ve Sanat Merkezleri ile ilgili olumlu metaforlar kullandıkları saptanmıştır. Bu metaforlardan bazıları, bilgi kaynağı ve aktarıcısı, eğlenceli öğrenme ortamı, güvenli öğrenme ortamı olarak sıralanabilir.

ÖNERİLER

Yapılan araştırma sonuçlarına dayalı olarak şu önerilerde bulunulabilir:

- 1) Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin daha fazla vakit geçirerek birbirlerine vakit ayırabilecekleri ve dolayısıyla birbirlerini anlayıp tanıyabilecekleri sosyal ortamlar yaratılabilir, böylece yeterince tanımadıkları için olumlu duygular besleyemedikleri arkadaşlarıyla, grup çalışmalarında daha iyi performans sergilemeleri sağlanabilir.
- 2) Bilim ve Sanat Merkezlerinin kantin ve revir gibi ihtiyaçlarının kısmen de olsa giderilmesi için girişimlerde bulunulabilir. Merkez yöneticileri, taşınabilir standlar kurularak ve bir gönüllüyle işbirliği içinde yiyecek, içecek problemlerine çözümler getirebilir.
- 3) Bilim ve Sanat Merkezlerine, maddi imkansızlıklar ya da kısıtlı imkanlar sebebiyle devam edemeyen öğrencilerin kazanılabilmesi ve onların ulaşım problemlerinin çözümünü sağlayacak ve yönetim kadrosunun girişimleri ve okul-aile işbirliği ile servisler tutulabilir ve bu servisler merkez binasında konuşlandırılabilir. Böylece, ulaşım sorununun minimuma indirilmesi sağlandığı gibi, sağlık problemleri yaşandığında bu servis araçları en kısa sürede en yakın hastaneye yetiştirme hususunda destek sunabilir.
- 4) Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin zaman yönetimi konusunda bilgilenebilecekleri seminerler düzenlenebilir veya bu konu eğitsel aktivitelere dahil edilebilir.
- 5) Bu araştırmada üstün yetenekli öğrencilerin, Bilim ve Sanat Merkezlerinin katkıları, genel problemleri ve bu merkezlere bakış açıları irdelenmiştir. Bilim ve Sanat Merkezlerinde yaşanan eğitimsel programların uygulanması ve denetimi, öğretimsel hedeflerin üstün yetenekli bireylere uygun olarak belirlenip belirlenmediği ve bu özel ve nadir öğrencilere sunulan eğitimin etkililiğiyle ilgili çalışmaların yapılması öğrencilerin, bu merkezlere ilişkin algılarının daha derin ve bütünsel bir yaklaşımla incelenmesine imkan verebilir.

KAYNAKÇA

- Akarsu, F. (2001). Yetişemediğimiz Çocuklar: Üstün Yetenekli Çocuklar ve Sorunları, Ankara, Eduser Yayınları.
- Akarsu, F. (2004). Seçilmiş Makaleler Kitabı. I. Türkiye Üstün zekalı Çocuklar Kongresi Yayını Dizisi: I İstanbul
- Bilgili, A. E. (2000). Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Sorunu–Sosyal Sorumluluk Yaklaşımı. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü - Kavramlar, Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Budak, İ. (2007). Matematikte Üstün Yetenekli Öğrencileri Belirlemede Bir Model, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 2007.
- Budak, İ. (2008) Üstün Yeteneklilik Kavramı ve Tarihsel Gelişim Süreci, Journal of Qafqaz University, S. 22. <http://www.qafqaz.edu.az/journal/20082216%20ustunyeteneklilik.pdf> adresinden 05.01. 2009 tarihinde erişilmiştir.

- Büyüköztürk, Ş. (2012). Örneklemeye yöntemleri <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf> adresinden 12/12/2013 tarihinde erişilmiştir.
- Colangelo, N., Davis, G.A. (2003). *Handbook of Gifted Education*. (2nd ed.).
- Davaslıgil, Ü. (2004). Durum Tespit Komisyonu ön raporu. Çocuk Vakfı yayınları. İstanbul.
- Heward, W. L. (2003). *Exceptional Children: An Introduction To Special Education*. Merrill Prentice Hall, New Jersey, USA.
- Kaplan, S. N. (1986). The Grid: A Model to Construct Differentiated Curriculum for the Gifted, Systems And Models For Developing For The Gifted And Talented, J.S. Renzulli, Creative learning Press, Inc.
- Karakuş, F. (2010) Üstün Yetenekli Çocukların Anne Babalarının Karşılaştıkları Güçlükler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*; 6 (1): 127-144.
- Koçal, Z. D., Kanar, E., Ermis, S. ve Pınar-Kanar, K. (2009). Bilim ve Sanat Merkezine Devam Eden Üstün Yetenekli Öğrencilerin Temel İhtiyaçları: Amasya Örneği. Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi Yeni Açılımlar/25-27 Mart 2009, Anadolu Üniversitesi, Eskisehir.
- Krippendorff K (2004) *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Sage Publications, Inc., Thousand Oaks, CA.
- Kunt, K., Tortop, H.S. (2013). Türkiye’deki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Bilim ve Saant Merkezine İlişkin Metaforik Algıları <http://uyad.beun.edu.tr/index.php/JGER/article/view/14/30> adresinden 03/12/2013 tarihinde erişilmiştir.
- Levent, F. (2011). Üstün Yetenekli Çocukların Hakları. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, Yayın No. 87.
- Malkoç, T. (2004). Üstün Yetenekli Çocuklar ve Müzik Eğitimi, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi.
- Marvasti, A.B. (2004). *Qualitative research in sociology*. London: Sage Publications Ltd.
- Mayring, P. (2000). Qualitative content analysis. *Forum: Qualitative Social Research*, 1(2). <http://217.160.35.246/fqs-texte/2-00/2-00mayring-e.pdf>. adresinden 01/01/2008 tarihinde erişilmiştir.
- MEGEP (2007). Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. <http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/cocukgelisim/moduller/ustunzekaveozelyetenekliler.pdf> adresinden 22.05.2012 tarihinde erişilmiştir.
- Metin, N. (2004). *İlköğretim Çağındaki Üstün Yetenekli Çocukların Belirlenmesi Projesi* (Yayımlanmamış araştırma sonuçları). Ankara: Özel Erken Başarı İlköğretim Okulu.
- MEB, (2007): *Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi*. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2593_0.html adresinden 10/10/2013 tarihinde erişilmiştir.
- MEB, (2009b): Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html, 05.04.2011 tarihinde erişilmiştir.
- MEB (2012). Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü www.orgm.meb.gov.tr adresinden 13.01.2013 tarihinde erişilmiştir.
- National Association for Gifted Children/Council for Exceptional Children (NAGC-2006). Giftedness 22/12/2012 tarihinde [http://www.nagc.org/uploadedFiles/Information_and_Resources/NCATE_standards/final%20standards%20\(2006\).pdf](http://www.nagc.org/uploadedFiles/Information_and_Resources/NCATE_standards/final%20standards%20(2006).pdf) adresinden erişilmiştir.

- NSGT (National Society for the Gifted and Talented), (2012). "Giftedness Defined-What is Gifted & Talented?" 01.11.2012 tarihinde <http://www.nsgt.org/articles/index.asp> adresinden erişilmiştir.
- Özkan, D. (2009). Yönetici, Öğretmen, Veli ve Öğrenci Görüşlerine Göre Bilim ve Sanat Merkezlerinin Örgütsel Etkililiği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. <http://www.tuzyeksav.org.tr/Uploads/pdf/akefe-didem-ozkanyonetic-i-ogretmen-veli-ve-ogrenci-goruslerine-gore-bilim-ve-sanat-merkezlerinin-orgutsel-etkililigi.pdf> adresinden 21/02/2014 tarihinde erişilmiştir.
- Palancı, M. (2004). Üstün Yetenekli Öğrencilerin İhtiyaçlarını Karşılama Yönelik Gerçeklik Terapisi Temelli Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Modeli. I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi.
- Patton, M. Q. (1987). How to use qualitative methods in evaluation. London: Sage
- Persson, R.S. (2009). Gifted Education in Europe. In Barbara A. Kerr (eds.). Encyclopedia of Giftedness, Creativity, and Talent (Volume one). Thousand Oaks, CA: Sage Publications
- Sezginsoy, B. (2007). Bilim ve Sanat Merkezi Uygulamasının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Şenol, C. (2011). Üstün yetenekliler eğitim programlarına ilişkin öğretmen görüşleri yayımlanmamış yüksek lisans tezi http://perweb.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_35/35_69331.pdf
- Tannenbaum, A.J. (2000). A History of Giftedness in School and Society, International Handbook of Giftedness and Talent, 2, 23-53.
- Tantay, S. (2010). Özel veya Üstün Yetenekli Çocuklara Eğitim Veren Okul ve Merkezlerin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- TDK.(2012). Türk Dil Kurumu. www.tdk.gov.tr adresinden 15.05.2012 tarihinde erişilmiştir.
- TBMM Raporu (2012). Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyon Raporu AWSAccessKeyId=AKIAJ56TQJRTWSMTNPEA&Expires=1393497079&Signature=YcmgkTbZiAWCWIKFqMaN%2F7vHqVA%3D adresinden 25/02/2014 tarihinde erişilmiştir.
- Whitmore, J. R. (1980). *Giftedness, conflict and underachievement*. Boston: Allyn & Bacon.
- Winner, E. (1996). Gifted Children Myths and Realities. New York: Basic Books.
- Yeşilova, H. (1997). Üstün Yeteneklilik ve Türkiye’de Üstün Yetenekli Çocukların Eğitimi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, H. (2010). Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Bir Model Olan Bilim ve Sanat Merkezleri Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_03/29101859_hasan_yildiz_tez.pdf adresinden 20/02/2014 tarihinde erişilmiştir.

